

lelőhely. Kiterjedése 350×80 m. A dombot borító kukoricásban Árpád-kori leleteket gyűjtöttünk.

*Vár alatt, Ülő-dűlő (KÖH 47213):* Az előző lelőhelytől kb. 150–200 m-re ÉNy-ra, a Nagy-tó és az Ülő-dűlő között elhelyezkedő homokháton jelentkező, É–D tengelyű lelőhely. Kiterjedése 950×350 m. A Ny-i oldalát borító repcésben Árpád-kori leleteket gyűjtöttünk.

A negyedik, 860 m hosszú szakasz az előbbi csatorna É-i oldalán halad K-i irányban egy ÉNy–DK irányú csatornáig. Ez a szakasz a rossz időjárási és terepi körülmények miatt kutathatatlanul minősült. A környéken talált régészeti lelőhelyek alapján, valamint, hogy e szakaszon található a környék egyik legnagyobb magaslata (96 m) ezért e szakaszon sem zárhatjuk ki további régészeti lelőhely előkerülését.

Munkatársak: Kiss László rajzoló, Mester Andrea gyűjtésménykezelő, Bocz Péter régésztechnikus (Jósa András Múzeum).

SCHOLTZ RÓBERT

#### 64. Dencsháza, Bártya-dűlő (KÖH 90743)

(Baranya megye) Ró

Egy helyi lakos római kori fémtárgyakat szolgáltatott be a területéről. A 4. századra keltezhető bronzérmék, 2 hagymafejes, egy *auccissa*, és egy lemezfibula alapján római kori temető található a dűlőben.

KOVALICZKY GERGELY

#### 65. Derekegyház határa (Csongrád megye) Sza, Á, Kú

2011. június 2. és augusztus 25. között a szentesi Koszta József Múzeum próba- és megelőző feltárást végzett a tervezett kerékpárút nyomvonalának 0+866,29 és 3+354,25 km-szelvénye között, 3,5 m szélességben. A terület általános talajösszetételéről, rétegzettségéről egy, a nyomvonalban lemélyített talajkutató szelvény segítségével győződünk meg.

*Keleti-sor (KÖH 17747):* A próbafeltárást során megállapítottuk, hogy a 18. lelőhely teljes nyomvonalba eső felülete erősen bolygatott. A korábbi bolygatással kevert humuszos betöltésből gyéren szarmata kerámia került elő. Bebizonyosodott, hogy a korábbi vezetékfektetési munkálatokkal szarmata település emlékeit ásták szét, ill. bolygatták meg.

*Paptelek, Hajdú-tanya (KÖH 17749) és Lászlótelek, Csikó-tanya (KÖH 17752) lelőhelyek:* Az egymás közvetlen közelében lévő lelőhelyeken egyszerre kezdtük meg a munkát. Bebizonyosodott, hogy a 20. és a 23. lelőhelyek nem választhatók szét, a nyomvonalba eső területen az objektumok egybe értek.

A 20. lelőhelyen főként szarmata és Árpád-kori település-maradványok (gabonás vermek, kutak, karámot körítő és vízlevezető árkok, ház), összesen 24 objektum került napvilágra. A viszonylag nagy méretű beásások stratigráfiai helyzetéből látható, hogy a vizsgált helyszínen mindkét időszakban, több periódusban megtelepültek az emberek. Az Árpád-kori ház az un. „nyeles típusba” tartozott, azaz vízszintes kéményes megoldással füsttlenítették.

A 23. lelőhely többretegű Árpád-kori falu maradványát (házak, kutak, vermek, kemencék) és szarmata temető részletét, valamint kora újkori – valószínűleg – magányos település hagyatékát tartalmazta, összesen 50 jelenséget bontottunk ki. Figyelemre méltóak voltak az Árpád-kori oszlophelyek. Mivel a szarmata és az Árpád-kori humusz is megtaláltuk a területen, néhány jelenséget csaknem az egykori járószintről indulva figyelhettünk meg. Így kiderült, hogy a földbe mélyített házak mellett, ill. a felszíni épületek számára lépcsősen alakították ki az oszlogödröket. A szarmata temetőnek a sírjait vagy korabeli rablások, vagy az Árpád-kori település objektumai bolygatták meg. Ennek ellenére egy teljes szarmata fegyverzet, egy másiktól római pénzmelléklet is előkerült.

Munkatársak: Cselédes Szilvia és Szabó Krisztina régészek, Orosz Ferenc technikus, valamint az SZTE Régészeti Tanszék hallgatói.

BÉRES MÁRIA

#### Dombóvár-Újdombóvár, Fehérhídi-dűlő (Gunaras agyagbánya) (KÖH 22962)

(Tolna megye)

A 2011–2012-ben végzett kutatásokat összefoglalóan lásd a 2012. év jelentései között.

#### 66. Dombóvár-Mászlonypuszta, Szilfa-dűlő (KÖH 78021)

(Tolna megye) Ő

2011. május 23-án a középkori, templommal is rendelkező Mászlony falu helyét kerestük. Mászlonypusztától D-re, a Perékaci-árok K-i felén, a puszta széle és a tőle D-re kb. 500 m-re fekvő facsoport (tanyahely) között egy Ny felé enyhén benyúló földnyelven kevés jellegtelen őskori cserépet gyűjtöttünk a száraz szántásban.

Munkatárs: Czövek Attila (WMMM).

K. NÉMETH ANDRÁS

#### 67. Dombóvár határa (Tolna megye) Ő, B, Kö, Kú

A Dombóvár térségi szennyvízelvezetés és tisztítás kiépítése közcélú vízi létesítményeinek kivitelezése során, 2011. szeptember 2. és december 8. között az alábbi lelőhelyeken végeztünk régészeti szakfelügyeletet és megelőző régészeti feltárást.

*Fatelitő (II. utca) (KÖH: 22964):* 100 m hosszban, 0,6 m széles közműárkot ástak. Egyetlen zárt régészeti objektumot figyeltünk meg. A gödör mészköves betöltésében leletanyag alig volt, a beásás a törmelék alapján kora újkori lehetett.

*Gunaras, IX. utca, 65195/1. (KÖH 72139):* A 27. sz. ház előtti részen futó gerincvezetéknel egy késő bronzkori gödröt bolygattak meg. A 120 cm széles, 190 cm-re lemélyedő, méhkas alakú gödör betöltése felül világosbarna humusz volt, amely jól elkülönült a sárga löszös altalajban. A beásás alsó, 15–20 cm vastag részén fekete, égett, kormos, hamus talajt figyeltünk meg, amely helyenként egészen vörösre égett. Ebben, és csak

ebben a legelső égett rétegben az urnamezős kultúra idejére keltezhető edénytöredékek kerültek elő. Érdekes módon az öszzetört állapotú, de egymáshoz tartozó töredékeket mintha egymásra rakták volna. A felső kevert rétegekben két bronzszámból sodort karperecet is találtunk.

*VII. (Temesvári) utca (KÖH 72503):* A Vajda- és a VIII. utca kereszteződésének közelében egy középkori kemencét bolygattak meg. A kemence betöltésében a palást felső részének behuzant darabjain kívül csak egyetlen korongolt középkori, bekarcolt vonalakkal díszített fazékhoz tartozó peremtöredék volt. Maga a kemence a járda szintjétől alig 60 cm-re volt. A kemence palástja pedig közvetlenül a gyepréteg alá, a mai felszíntől számított mintegy 15 cm-ig nyúlt fel. A kemence palástján viszonylag vékony, csak 2–3 cm vastag, s az alján is csak 3 cm vastag átégett agyagréteg volt.

*Szőlőhegy, Sarok -dűlő I. (72519):* A Mező Imre utcában a kivitelezéssel párhuzamosan összesen 200 m hosszú, 1 m szélességű felületet vizsgáltunk át. A felszínen már szórványosan kerültek elő őskori cserepek, de a feltárás során csak kettő régészeti korú objektumot érintett a gerincevezeték nyomvonala. A beásásokban néhány égett paticsdarab és rendkívül kevés, jellegtelen őskori kerámia volt.

*Tüskepuszta, Vörössugár út (KÖH 22987):* A 6., 18., 33., 35., 43. illetve az 50. sz. házak előtti földmunkák során a tüskei apátság mellett lévő középkori településhez tartozó kemencéket és gödröket figyeltünk meg.

SZABÓ GÉZA

## 68. Dombrád, Nétola, homokbánya (KÖH 81953)

(Szabolcs-Szatmár-Bereg megye) LT?

A kisvárdai Rétközi Múzeumot 2010 őszén felkereste egy dombrádi lakos, aki a település határában homokhordás közben cserepeket talált. Ezért 2011. január 13-án helyszíni szemlét tartottunk Dombrád határában. A helyszínen a megtaláló megmutatta a cserepeket, s a múzeumnak ajándékozta azokat. A cserepeket összeragasztva egy kézzel formált, vöröses színű, két széles és díszített szalagfüllel ellátott, vízszintesen kihajló peremű, nagy méretű, közel  $\frac{3}{4}$  részt ép tárolóedényt sikerült restaurálni. Az egyik szalagfül tetején egy ovális, plasztikus emberfej helyezkedett el. A kora kérdéses, valószínűleg kelta(?). A lelőhely egy része illegális – mára jórészt felhagyott – homokbánya. Itt kerültek elő a cserepek. A dombhát egyéb részein találtunk néhány jellegtelen kézzel formált edénytöredéket.

JAKAB ATTILA

## 69. Drégelypalánk, Belterület (Nógrád megye) Pa, U, B, Á, Kk, Ku, Tö

A község belterületén zajló csatornázási munkálatokkal összefüggésben több helyen régészeti megfigyelésre és megelőző feltárássra került sor. Ezek eredményeképpen több korszak emlékeit dokumentáltunk. Nagyobb kiterjedésű megelőző feltárássokra került sor a *Szentháromság-szobornál, a Szondi kiállítóhely udvarán (KÖH 78663, Drégelypalánk-Palánkvár)*, a

*Templomkertben (KÖH 78665, Kora újkori temető)*, ill. a *Fő és a Petőfi utcák találkozásánál (KÖH 78667, Kora újkori temető)*.

Felső paleolitikum: A Szondi kiállítóhely udvarán nyitott szelvényünkben a középkori, kora újkori gödrök és a palánk alapozási árkának betöltésében több pattintott kőeszköz-töredéket (tompított hátú penge, pengevakaró, ívelt élű egyszerű kaparó) és gyártási hulladékot találtunk másodlagos helyzetben, jelezve, hogy ezen Ipoly-terasz is lakott volt a jégkorszak végén.

Újkőkor és bronzkor: A Szentháromság-szobor és a Fő utca találkozásánál bronzkori gödröt tártunk fel. A szobortól a r. k. templom felé vezető út mentén nyitott szelvényekben őskori kultúrrétegeket értünk el, amelyekből kisszámú újkőkori edénytöredék került elő. További újkőkori cserepeket találtunk a Fő utca 9. sz. előtti területen, sárgásbarna agyagból, objektumhoz nem köthetően.

Árpád-kor és késő középkor: Az előkerült Árpád-kori jelenségek a falu legmagasabb pontja körül koncentráálódtak. Egy jó megtartású ház került elő a Fő utca 10–12. sz. ház előtt, az útburkolat alatt, ennek kövel körberakott kemencéje volt. Számos másodlagos helyzetű Árpád-kori edénytöredék fordult elő a Szondi kiállítóhely területén lévő szelvényekben. Nagyobb mennyiségű csigavonalas és fogaskerékmintás díszítésű kerámiát gyűjtöttünk a Fő és a Petőfi utcák találkozásánál és a Kálváriánál.

A mai r. k. templom körüli, parkos, beépítetlen területen az előzetes várákosítások szerint középkori templomra és temetőre számítottunk. Az itt nyitott 3 szelvényben azonban csak egy falusias település nyomai kerültek elő. A legkorábbi leletek a késő Árpád-kor idejére tehetőek. Ebből az időszakból egy nagyobb tárolóverem és rosszabb megtartású ház maradványai említhetők meg. Felettük helyezkedtek el a késő középkori objektumok. Ezek leginkább gödrök voltak, ill. egy földfelszíni épület nagyon töredékes megtartású padlója. Az utóbbi mindössze 20–25 cm-rel volt a mai felszín alatt. Semmilyen kora újkori lelet nem került elő a területen.

Intenzív 15–16. századi településnyomokat figyeltünk meg a Szondi kiállítóhely udvarán. Itt a kora újkori erődítés árka egyértelműen bolygatott egy korábbi objektumot. Az utóbbi betöltésében szokatlanul sok kerámiatöredék került elő, vastaggyakkal, vassalakkal és viszonylag kevés állatcsonttal. A nagy méretű objektum minden bizonnyal eredetileg egy pince lehetett, amelyet ipari hulladékkal töltöttek fel.

Kora újkor: A Fő utca teljes hosszát érintő csatornafektetésnek köszönhetően első alkalommal sikerült hitelesen megfigyelni és régészetileg is azonosítani Drégelypalánk írott forrásokból is ismert török palánkvarát. Az 1570-es évekre felépült várnak legalább hármassal erődítési öve lehetett. A legkülső védelmi vonalhoz egy kőépítmény köthető, melynek maradványai az útburkolat alatt kerültek elő, a Fő u. 78. sz. ház előtt. Ez lehetett a vár kaputornya. A következő erődítés nyomai a Szentháromság-szobortól D-re kerültek elő. Itt egy hagyományosabb palánkfal maradványait figyeltük meg, melyhez kettős árok is tartozott. A belső vár erődítésére – szintén palánk – a Szondi kiállítóhely udvarán bukkantunk. Itt egy sövényfonatú palánkfalat és egy nagy méretű árkot dokumentálhattunk.